

1. Опр. – поведението на системата от националното стопанство, както и на съставящите го основни сектори и съвкупни величини. Тя анализира поведението на селското стопанство като цяло. Тя изучава поведението на такива сектори като: доминански, депозив, правителствен финансовия и външния. Съвкупни величини – БНП, БВП, НД, потребление, спестяване инвестиции, заетост и безработица, цени и инфлация, фискална политика, парична политика, платежен баланс и т.н. Макроикономиката се интересува от взаимната зависимост между секторите на икономиката както и взаимната зависимост между съвкупните величини.

В своето развитие икономическата теория преминава през 3 етапа:

* **XVIII-XIXв.** – характерно е че доминира микроикономиката над макроикономиката. Това е период на т. нар. икономически либерализъм. Изходен пункт на икономиката според либералите е природата на самия човек. Основни идеи на икономическия либерализъм са пет: 1- разпределение на труда, натрупването на капитала, наличие на свободен пазар на основни фактори за нарастване на богатството на нациите. 2- механизма на цените е този който приспособява търсенето към предлагането и осигурява равновесие на икономиката. 3- свободно движение на производствените фактори и действието на механизма на съвършената конкуренция осигурява функции на пазарната икономика. 4-спонтанната игра на пазарните сили осигуряват реализирането както на личните така и на обществените интереси. 5- в обществото и в икономиката се постига естествен ред без да е необходима намесата на държавата в икономиката. Но тази доктрина има пет слабости: 1- либералите нечетно възпрепятстват макроикономическите величини. Те ги разграждат като механизъм сбор без взаимни връзки и зависимост между тях. 2 – либералите пренебрегват проблемите на икономическото неравновесие, циклически характер на икономиката, наличието на безработица и инфлация. 3-те не вземат под внимание т.нар. социален въпрос и не се занимават с проблемите на социалното равенство и социалната справедливост. 4- икономическия либерализъм не разглежда проблемите за регулиране на икономиката. 5-Подари изброените слабости постепенно настъпва края на либерализма и започва втори етап.

* **XXв.** – макроикономиката доминира над микроикономиката. Тук икономическата теория е разделена на две: 1- марксизъм -издига идеята за пълен отказ от либералите и борба за революционно социалистическо преустройство на обществото. 2- Буржоазен реформизъм – издига идеята за широка намеса на държавата във функцията на икономиката с цел да се приспособи стария либерализъм към новите условия. Фактически на мястото на самоуправлението трябва да дойде регулирана пазарна икономика. 3- след втората световна война „предизвикателството на отвореното общество“ . Съвременно изследване на икономиката подчертават че глобалните тенденции придобиват решително значение за състоянието на световната икономика. Тя оказва силно въздействие върху националните икономики.

* В **третия** етап има три основни черти: 1- индивидуална свобода – право на частна собственост и наличие на свободен пазар. 2- плурализъм в формите на собственост и отношение на труда. 3- наличието на права и свободи – реципрочни задължение и отговорности и толерантност между индивидите.

2. Ключовите въпроси или цели на макроикономически въздействия са четири: 1 – устойчив и висок темп на растеж на обема на производството. Обема на производството се измерва с показателя БНП или БВП – текущ и потенциален (израз на най благоприятен оптимален обем на производството или това е обем, който се постига при едновременно равновесия м/у търсенето и предлагането на блага и труд т.е. равновесие м/у продуктивност и трудовия пазар. 2- високо равнище на заетост и намалено равнище на принудителна безработица – пълна заетост е такава при която е на своето естествено равнище и трудовия пазар е балансиран. 3- стабилност на цените и липса на инфлация. 4- постигане и поддържане на външна икономическа стабилност. Инструментите на макроикомом. въздействия са четири: 1- Фискална политика, свързана с правителствените разходи, данъците и социалните трансфери. 2- парична политика – включват се различни инструменти като норма на задължителни банкови резерви, операции на открития пазар и сконтов процент. Те влияят върху ускоряването или забавянето на растенето на пазарната маса, а оттук увеличаването или намаляването на лихвения процент. Чрез него се влияе върху растежа или свиването на инвестициите. 3- политика на доходите – тази политика е свързана с ограничаването на инфлацията с цел да се запазят реалните доходи на населението 4- политика на външните икономически връзки – външно търговски режим, валутния режим валутните курсове вносните мита, износните квоти субсидии и др.

3. Съвкупно предлагане-разбира се реалното количество стоки и услуги в националната икономика които произвеждат желаят и могат да реализират на пазара при всяко равнище на цените. То зависи от три фактора: количество на производствените фактори, производство на производствените фактори, равнище на производствените фактори. Тези три фактора определят потенциалния БНП (ПБНП), фактически (ФБНП). Дали ФБНП ще съпадне с ПБНП зависи дали очакваните цени съвпадат с действителното им равнище. От гледна точка на кратък период за възможни три случая: 1 – действителните цени >оачкваните тогава ФБНП>ПБНП. 2- действителните цени < очакваните => ФБНП<ПБНП. 3. действителните цени = очакваните, ФБНП=ПБНП. В дълъг срок от време ФБНП се установява на равнището на равнището на ПБНП. Съвкупно търсене – реалното количество стоки и услуги в националната икономика която потребяват желаят и могат да закупят при всяко равнище на цените. Фактори: равнището на БНП, числеността на населението, равнището на доходите на населението, равнището на цените, данъци и данъчни очаквания. Съвкупното предлагане почива върху правата зависимост м/у равнището на цените в националната икономика и произведения РБНП. Тази права зависимост се изразява чрез функцията – кривата на съвкупно предлагане. Съвкупното търсене се основава върху обратната зависимост м/у равнището на цените желая за придобиване от потребителите обем на РБНП. Тази обратна зависимост се изразява посредством кривата на съвкупно търсене AD. В кратък срок от време AD има >значение за един или друг обем на БНП. В дълъг срок от време определена роля принадлежи на AS.

5. В миналото се е използвал показателя „съвкупен общ продукт“ (СОП). Това са всички произведени блага за определен период (една година) които блага са обхванати по техните пазарни цени. Тази категория има две страни: стойността пазарна страна и неутрално веществена. Този показател не се използва в днешно време защото притежава 4 съществени недостатъка: 1- СОП не отчита услугите, 2- допуска т. нар. „повторно броење“, 3 – този показател дава невярна представа за темповете на икономическия растеж и за ефективността на производството, 4- СОП прикрива дълбоките диспропорции които съществуват в икономиката. МП-междинен продукт – блага които се използват за производство на други блага. МП има само производствено потребление и се използва еднократно. МП е повторното броење. СОП – МП = КП (краен продукт) – брутен краен продукт. КП е част от СОП, който във вид на готова продукция отива за потребление, възстановяване на дълготрайни активи, за натрупване, за износ. В КП не се включва МП т.е. не се включва повторното броење. БКП – ГА (годишни амортизация)= НКП. В днешно време се използва БНП и БВП. БВП – е мярка за пазарната стойност на общия поток от крайни стоки и услуги произведени от икономиката за даден период от време за даден период от време, Крайни стоки и услуги ас тези които се използват за крайно потребление – домакинствата, частните инвеститори, правителството и чуждестранните граждани. При определяне на обема се изключват всички междинни стоки и услуги. БВП е сумата от пазарните стойности на всички произведени през годината на територията на една страна крайни стои и услуги които отиват за потребление както вътре в страната така и извън нея. Този показател отразява чистата вътрешна макроикономическа активност. В БВП не се включват внесените стоки и услуги от други страни. Разликата между БВП и БНП е това че БНП се изчислява по признака собственост а БВП се пресмята по признака национална територия, без разделение дали фирмите са собствени или чужди. БНП е съборът от пазарните стойности на една страна вътре в нея или в чужбина с помощта на принадлежките на тази страна производствени фактори. БВП измерва икономическата активност вътре в страната а БНП измерва икономическата активност на всички фирми извън страната. Към БНП се прибавят крайните икономически резултати от дейността на българските фирми в чужбина, но те не се включват в БВП, а резултата от дейността на чужди фирми в България са елемент на БВП но не се включват в БНП. С други думи разликата м/у БНП и БВП е нетния външен доход който представлява разликата м/у доходите на наши фирми извън страната и доходите на чужди фирми в страната. От тук БВП може да бъде < > = от БНП.

6. Подходите за измерване са три – 1- разходен – БНП (БВП) се представя като сума от пазарните разходи за пок. на крайни стоки и услуги през годината. 2- ресурсно доходи – БВП се представя като сума от отделни доходи и факторите на производство. Установяването на БВП (БНП)по разходния подход акцентира вниманието а/у оценката на производствените стоки и услуги, които се прави от купувачи и в който в значителна степен предимство се дава на личните вкусове предпочитания на потребителите. При доходния подход вниманието е насочено към доходите получени от собствено на производствените фактори. При разходния подход се включват четири елемента: C, I, G, NExp=Exp – Imp. В ресурсно доходния подход също се включват 4 елемента: заплати и други трудови възнаграждения, доходи от собственост, амортизации, косвени данъци. По същество косвените данъци се използват за издръжка на държавния апарат. Производствения подход сумира добавената стойност създадена от всяка фирма. Добавената стойност

се формира като от фирмата се спадне стойността на ресурсите, които фирмата е закупила. Добавената стойност може да се определи още като сума от добавените стойности в различни отрасли на икономиката.

7. Номинален БВП (БНП) се изразява в цени за текущата година. РБВП (РБНП) измерва физическото нарастване на благата чрез отстраняване на влиянието на изменението на цените. Това се изразява чрез понятието дефлатор или индекс на цените. Дефлатор е индекс на цените който показва разходите за покупка на стоки и услуги включени в БНП през даден период спрямо разходите за тяхната покупка през претия за база период. Цените на стоите и услугите по които е изчислен БНП през базисната година се приема за 100% към тях се отнасят цените през годината за която се прави сравнението. Ако дефлатора >100 следва че цените са се покачили, ако е = на 100 цените са неизмени, ако е < 100 цените са се намалили. РБНПг.г.=НБВПг.г.* дефлатор(за базисната)/дефлатор (за текущата). Текущ БНП (ТБНП) е пазарната стойност на потока стоки и услуги за крайно потребление, който действително са произвели от една страна за една година. ПБНП изразява максималните производствени възможности на икономиката на една страна при пълно и най ефективно използване на производствените фактори за период от една година. Приема се че от степента на използването на работна сила се определя и степента на използването на останалите производствени фактори. Пълното използване на факторите означава пълна заетост. Когато фактическата норма на безработица е > от естествената тогава ФБНП < ПБНП и обратното. Това обаче е само теоретична възможност която на практика се случва твърде рядко. По – възможно и по – често се случва ФБНП < ПБНП. Икономиката проявява стремеж да достигне ПБНП. Когато фактическата норма на безработица = е естествената следва че ФБНП=ПБНП.

8. Националния доход е общата сума от доходите на всички лица прит. фактори за производство за даден период от време. Националния доход може да се определи още като съвкупното от новосъздадена стойност за период от една година. Структурата на националния доход отразява т.нар. първично разпределение на дохода. Този доход се състои от доходите на участниците във възпроизводствения процес които доходи са получени срещу продадени производствени фактори. Националния доход се получава като от БНП извадим косвените данъци и трансферните на бизнеса и прибавим субсидиите. Той нараства главно под влиянието на два фактора – повишаване производството на труда и увеличаване фонда на отработаното време. Изменението на националния доход става чрез три подхода – разходен, ресурсно доходи и производствен. Първичните доходи могат да се представят като доходи от собственост, доходи от наемните работници и предприемач. Печалба – остатъчен доход. След първичното разпределение на националния доход идва вторичното разпределение, преразпределението на националния доход. В резултат на него се формира т.нар. вторични доходи. Вторичното разпределение се извършва по четири начина: посредством плащане на преки данъци, заплащане на услуги от административен характер, посредством кредита, инфлация. Личен доход – НП вноски за национално осигуряване – корпоративни печалби на бизнеса + лихви + дивиденди + държавни трансфери + трансферни плащания от бизнеса за населението. Личния доход се използва за закупуване на стоки и услуги за лично потребление; спестявания; изплащат се подоходните данъци. Разполагам доход – получава се като от личния доход се приспадат персоналните данъци. От размера на разполагания доход зависи величината на пазарно търсене на

стоки и услуги защото той се използва главно за потребление и спестяване. БВП и благоспестяване. БВП като показател съвържа всякой недостатъци: този показател не отчита производствените стоки и услуги в т.нар „икономика в сянка“ при изменение на БВП не се вземат под внимание промените в качеството на стоките и услугите, продаденото от натуралното стопанство не се включват в БВП защото те не ползват пазарна оценка и не се вземат под внимание, не се взимат под внимание странните и вредни ефекти от някой производствени дейности, при сравнимостта на обема на БВП във времето също се разкриват определени несъвършенства. Икономическо благосъстояние според Артър Пигу е общото богатство. Според Саймън Кузнец БВП е налице от населението. Според ООН благосъстоянието не измерва със следните показатели: храна, здраве и равнище на здравеопазването, образование, условия на труд, жилищне транспортно средства, заетост и безработица, почивка и свободно време, социално осигуряване, състояние на човешките свободи.

9. Класическата концепция включва пет основни принципа и три хипотези за функционирането на икономиката. **1пр.** Макар да акцентира на естествените закони за развитието класицизма не е чужд за личните интереси и свободна инициатива на икономическия човек. За класиците именно преследването на личния интерес е началния пункт на икономически анализ. **2пр.** Личния интерес и свободната инициатива могат да се реализират само върху основата на частната собственост. Тя е естествено необходима на човека и на неговото благосъстояние. Икономически основана на всички права и свободи. **3пр.** класиците са привърженици на принципа на свободен избор в сферата на производството и потреблението.

4 пр. принципа на пазара и свободната конкуренция – те са двигател на икономиката и технологичния процес. Фактор за това икономиката да функционира на равнището на своя потенциал в условията на пълна заетост на ресурсите. Благодарение на това се постига максимален ефект на производството и благодарение както на индивидуалните така и на общ, като цяло. **5 пр.** Антимонополизма и ненамесата на държавата в икономиката. Те понижават растежа на богатството тъй като възприемат рационалното използване на ресурсите.

1х. в основата на функционирането на икономиката стоят естествените закони. Те създават естествен ред в икономиката и обществото, това обаче не противоречи на личния интерес: частната собственост и свободния избор. Класиците смятат че може да бъде подкрепено според естествените закони като всеки индивид свободно преследва своята лична изгода. Това води до постигане на общия интерес е възможно само доколкото е действително действат в унисон с изискванията на обективните закони. **2х** хипотеза за „невидимата ръка на пазара“ - приема се че това което настъпва хората е пазарната информация което произтича от пазарните производствени сили, чито „невидима ръка“ спонтанно регулира и координира поведението на икономическите субекти в съответствие с общия интерес. Макар всеки да остава свободен и независим въз основа на частната собственост никой не може да диктува своите условия. Цените, работните заплати и печалбите са функция на пазара т.е. на степента на която личните интереси съответстват на законите на развитието. **3х.** Икономическата функция на равнището на своя потенциал при пълна заетост. При това РБНП = ПБНП няма икономически кризи, икономиката е в равновесие и в условие на оптимизация.

Съвкупното предлагане може да е желано или действително. Разликата м/у AS и съвкупното производство възниква от наличието на износа, вноса и изменението в запасите на фирмите. Ако действителните цени са по – големи от очакваните AS >

съвкупното производство за сметка на износа и запаса на фирмите. "Изменението на запасите е сигнал за промени в обема на производството. Ако запасите растат производството се свива, а ако запасите се намаляват, то се увеличава. Като влияе върху размера на стоковите запаси и върху равнището на заетостта и безработицата. Оттук всички фактори на съвкупното предлагане са същевременно и фактори на равнището на производството и на равнището на заетостта и безработицата. Върху HS влияят две групи фактори краткосрочни (пазарните условия, очаквания на бизнеса, икономическа политика на правителството) и дългосрочни (количество и качество на разполагаемите производствени ресурси, ефективност на използването на разполагаемите производствени ресурси, равнището на цените)

10. ASsr – дългосрочна крива на AS Когато разглеждаме ASsr приемаме условията че влиянието на всички фактори върху AS е дадено а се променят само цените на крайните стоки и услуги и тяхното количество което формира РБВП. Ако цените растат AS също расте, ако цените намаляват AS също намалява, ако с увеличаването на AS се увеличават и цените защото увеличават и печалбите на фирмите при фиксирани разходи за ресурсите. В рамките на кратък срок съществуват две мнения за нарастване на AS: AS нараства до потенциална на икономиката; AS може да превишава потенциала на икономиката. (графика 1). Съществува връзка между очакването и действителното равнище на цените AS и равнище на ПБВП. (графика 2). Крива на Кейнс - в кейнсианския регион има фиксирани цени но поради количеството свободни ресурси AS расте, а заедно с него расте и РБВП, който се намира под потенциала. В междинния регион растат цените и AS а икономиката се движи към своя потенциал (графика 3).

11. Дългосрочната крива на AS отчита влиянието не само на цените но и на други неценови фактори. Приема се също така че от гледна точка на дълъг период икономиката се движи на границата на своя потенциал. От гледна точка на кратък период предвиждането на икономиката а с това и на БВП към потенциала е по чувствително на AD отколкото AS. Едва когато достигне равнището на потенциалния продукт и пълна заетост, а кривата на AS стане вертикална AD губи значение. неговото нарастване почива на цените. Поддържането на икономиката на нейния потенциал в дълъг срок зависи преди всичко от AS. От гледна точка на дълъг период и при пълна заетост обемът на текущото съвкупно производство се изразява с права вертикална линия. причините са две: 1- защото когато се изчерпи потенциалът по – нататък текущия производител може да расте само номинално. 2- защото в рамките на дълъг срок цените на ресурсите се адаптират към цените на крайните блага, производството се осъщелява и изчезват стимулите за растеж. Благодарение на този механизъм кривата на AS за дълъг период е права вертикална линия. Икономиката функционира при пълна заетост на своя потенциал. (графика 1). Кривата на ASlr може да се замени под влияние на два фактора: 1- поради настъпнали промени в цените на ресурсите 2- изместването на кривата може да се дължи на неценови фактор (промени в количеството и качеството на ресурсите, промени в ефективността на използването на ресурсите) (графика 2).

12. Кейнсианската концепция се характеризира с два важни момента: 1- Критика на основите хипотези на класицизма, 2- разработването на нови идеи за функциониране на икономиката основаващи се на водещата роля на AD. Кейнс критикува класиците като казва, че пазарната икономическа система не се стреми към равновесие от класически тип и не може да го постигне по автоматичен път. Лихвения процент, цените и заплатите са загубили своята гъвкавост и не могат да изпълняват

ролята на вътрешни автоматични регулации на икономиката. Напокиителна е намесата на държавата. Производството не може да създаде достъпно търсене което да покрия AS. В своята теория Кейнс заплага на т. нар. психологически закон – с нарастването на доходите стремежа към потребление нараства, но не със същите темпове с които се увеличават доходите. AD е това което определя равнището на производителността, заетостта цените и създава съответстващо на себе си HS. Поради това макроравновесието може да се установява не само когато РБНП = ПБНП но и под и над него т.е. като при безработицата така и при инфлацията. Величината на AD = всички стоки и услуги които четирите сектора на икономиката са в състояние да придобият на националния пазар за период от една година. AD се свхваа и като сума от разходите на обществото. БВП = AE, а те от своя страна определят величината на AD. Кейнс прилага т. нар. „панелен подход“ при анализа на AD. Панел А – при затворена икономика AE=C+I, панел Б – при смесена икономика AE= C+I+G, панел В при отворена икономика AE=C+I+G+NXexp. Между AD и БВП съществува взаимодействие. AE определя фирменото равнище ха производството а то от своя страна създава дохода на домакинствата Y. Този доход се превръща в разходи за покупка на стоки и услуги. Така се затваря кръгът м/у AE Y и AD. В кратък период равнището на БВП се определя от AD, защото производителите се ориентират към такъв обем производство каквото е очакваното съвкупно търсене. Затова AD се свхваа като сума от разходите за всички крайни блага и услуги. В дълъг план равнището на БВП зависи от осъждността на производствените фактори от степента на тяхното използване и от равнището на тяхната производителност. БВП определя максималния размер до който може да стигне AD. Следователно връзката между AD и БВП е решаваща за кратък срок от време а връзката между БВП и AD има решаващо значение за дълъг срок от време.

13. Под „с“ се разбира придобиването и използването на осъждни блага и услуги за задоволяване на човешките потребности в основа на търсене извън предпочитания и избор така че да се минимизират разходите и да се максимализират ползите. Съотношението м/у Y, C и S имат важно значение за макрикономически анализ. Кейнс възвежда понятието функция на потребление – тя установява планираното равнище на разходите за потребление при всяко ниво на личния разполагаем доход. (графика 1). Изменението на зависимостта на потребление и S от равнището на разполагаем доход към даден момент става чрез коефициентите APC(средна склонност към потребление) и APS(средна склонност към спестяване). За определен период тази зависимост се представя посредством коефициентите MPC(пределна склонност към потребление) и MPS(пределна склонност към спестяване). APC=C/Y, APS=S/Y APC+APS=1. MPC=ΔC/ΔY, MPS=ΔS/ΔY, MPC+MPS=1. (графика 2). Между Y и C съществуват следните зависимости. 1- Кolkото са по ниски доходите, толкова склонността към потребление е по – голяма, 2- колкото са по – високите темпове на нарастване на доходите, толкова е по-ниска склонността към потребление, 3- Нарастването на дохода предизвиква намаляване както на MPC и на APC, 4- когато MPC е под единица темпът на нейното повишаване ще е по нисък от този на дохода. Поради това APC също ще намалява.

15. Под „равнище на спестяване“ се разбира съответния дял на спестяването от БВП за период от една година. За развитите страни е характерно нарастване на населението и високи доходи. Всяко поколение по – богато и по – многобройно от предишното. Тези които натрупват спестявания са повече от тези които ги разходват.

Натрупаните спестявания превъзхождат разходите поради което в икономиката е налице положително равнище на спестяването. Николай Лев изследва влиянието на демографските фактори върху спестяването. Той прави извода че колкото е по – голям дялът на подрастващото поколение и пенсионерите в една страна толкова е по – малко величината на съвкупно спестяване. Икономиката с голям брой неработещи изразходва спестяванията на неработещите от населението. В макрикономиката е голям интерес въпросът как колебанието в дохода и потреблението се отразяват върху лихвения процент. Дали спестяването се увеличава с увеличаването на лихвения %. Най-често се твърди че това е така. Но това е твърде опростено представяне защото дори и в чисто теоретичен план съотношението в равновесието на спестяване и лихвен процент е много сложно. Повишаването на лихвения процент влияе върху спестяването със нееднозначен ефект. Различават се два ефекта: на заместването (винаги се повишава спестяването. той е свързан с по – висок лихвен процент, скърцаване на текущото потребление, нарастване на спестяването и увеличаване на бъдещото потребление.) и ефект на дохода (той показва че домакинството може да стане по – богато или по – бедно с нарастване на лихвения процент в зависимост от това дали това семейство е кредитор или дължник)

16. Инвестиции са поток от разходи за дълготрайни активи попълване на материални запаси с оглед получаване на изгоди в бъдеще време. Инвестиция е всяко влягане на пари за покупка на блага които вложени в производството на крайни стоки и услуги ще носят изгода за период не по малък от една година. Тезата за инвестициите заедно с тезата за потреблението дават представа за начина по който обема на продаденото за даден период се разделя м/у текущото и бъдещото потребление. Инвестициите оказват съществено влияние върху дългосрочния икономически растеж. Инвестициите се правят на три етапа: домакинства, фирми и държавни административни инвестиции. Инвестициите се делят на брутни(равни са на размера на годишната амортизация на основния капитал +чистите инвестиции, които имат източник печалбата) и нетни (равни са на брутните годишни амортизации). Планирани(свързани с фирмените разходи) и непланирани(които са свързани с изменението в БВП) инвестиции. Автономни – които не зависят от равнището на БВП. Повлияни – зависят от изменението на БВП. Инвестиции за възстановяване на основния капитал. Източниците за увеличаване на капацитета и инвестиции за увеличаване на производителността на факторите. Инвестиции за експанзия и инвестиции за защита. Тактически и стратегически инвестиции. Инвестиции с производствено и финансово предназначение. Инвестиции с материален и човешки капитал. Източниците за финансиране са вътрешни и външни. Много важно значение за инвестициите има т.нар. „норма на самофинансиране“ (CF) CF= CFI/I*100 CF (средства за самофинансиране). Самите инвестиции зависят от много фактори, условно ги разделяме на две групи: 1- фактори които влияят върху инвестициите на микро равнище Ri=(MR-MC)/MC*100 2- фактори които влияят на макро равнище – съотношението м/у AD AS, наличието на бюджетен дефицит, политическа стабилност в страната. (графика 1)

17. Освен домакински и бизнес сектор съществува и публичен сектор на икономиката. В него се произвеждат блага и услуги, които опосредстват произведените в първите два сектора и създават подходяща среда за тяхното функциониране. Публични блага са образованието, здравеопазването, социалните услуги, пътища, летища, мостове, гари и т.н. Тези дейности не са печеливши и не са предизвикателни за частния капитал но са необходими и на двата сектора за да функционират нормално. Публичния сектор е свързан с функциите на държавата. Той функционира с пазарната обстановка както и с останалите сектори. Публичния сектор от една страна обуславя интереса на бизнеса а от друга страна е конкурент за частния сектор. За своята дейност те изпитват едни и същи ресурси. Заедно с разходите на домашните и фирмените правителства разходи за покупки от пазара формират вътрешното търсене със това и равнището на БВП. Благодарение на правителствените разходи нараства обема на БВП тъй като разширеното търсене мотивира производството да увеличават обема на производство. (графика 1) Публичния сектор прави разходи които най – общо се наричат бюджетни разходи: 1- от политико– административна гледна точка бюджетните разходи са разходи за централната власт (60%) и за местната власт (40%) 2- от икономическа гледна точка – текущи разходи за потребление, държавни инвестиции и трансфери.

19. Чистия износ е елемент на АЕ. Той е разлика м/у вноса и износа. Може да е + - или 0. Това зависи от детерминирател на вноса и износа. 1- детерминирател на износ-износ зависи от три детерминанти: промени в БВП на страните наши търговски партньори; търговски ограничения наложени от други в/у нашите стоки и услуги; валутен курс на лева спрямо другите валути. (графика 1) 2- детерминирател на вноса: изменение на собствеността БВП, ограничения въведени от собствените ни правителства в/у външната търговия което възпрепятства вноса, валутните курсове на лева спрямо чуждите валути понеже вноса зависи от равнището на БВП можем да говорим за пределна склонност към внос $MP_{Imp} = \Delta Imp / \Delta Y$ (графика 2). Функцията на чистия износ е произведение комбинирано на детерминатна на износа и вноса. Тя има отрицателен наклон защото чистия износ намалява растежа на дохода под въздействието на зависимостта на вноса (графика 3).

20. Връзката м/у АЕ и AD може да бъде обобщена в няколко извода и зависимости: 1- потреблението е функция на очаквания бъдещ доход; 2- от функцията на потреблението се информираме за желаните разходи за потребление на домакинствата при всяко равнище на дохода, 3- тъй като дохода и потреблението са динамични величини, тяхното изменение се осъществява посредством MPC и MPS, 4- колкото са по – ниски доходите, толкова MPC е по – голям, темпове на нарастване на доходите се намират в обратна зависимост спрямо MPC и APC; 5- решенията на домакинствата колко да потърпят и колко да спестяват се определя от разбирането че доходите се колебаят през разглежданите периоди от време докато разходите за потребление остават относително стабилни. 6- последщиците се колебаят между дохода и потреблението и тяхното внимание върху лихвения процент , 7- инфлацията като публични разходи са автономни по отношение на изменението на БВП, 8- тъй като AD е променлива величина и предизвиква нестабилност в икономиката се налага държавна намеса, тя се намира посредством промени в съвкупните разходи и отделните елементи , които се включват в тях.

21. Банките са организации, които осигуряват операции по съв. в свои сметки на временно свободните парични средства и тяхното предоставяне за временното им ползване срещу лихва както и извършване на посредник м/у икономическите субекти с/у получаване на комисионна. 1критерии- според мястото и ролата на банките и съвременната икономика и основната им дейност различаваме емисионни, търговски и банкоподобни институции. 2критерии- според формата на собственост върху капитала различаваме частни, държавни, акционерни, корпоративни. 3критерии- в зависимост от предлаганите услуги са универсални и специализирани. 4критерии- от гледна точка на техния юридически статус биват публични, КДА, ЕФ и СД. 5критерии-според това дали имат или не развита клонова мрежа разглеждаме банки с филиали и без филиали. 6критерии- в зависимост от характера и срока на изведените услуги различни банки за краткосрочни кредити и банки средносрочно и дългосрочно кредитиране. В своята съвкупност банките образуват банковата система на дадена страна, която се управлява от централна банка. Банковите операции се разглеждат в три основни групи пасивни, активни и посреднически. Банковата дейност се основава на четирни основни принципа – доходност (максималната банкова печалба), сигурност (ако вземеш кредит, трябва да го върнеш), ликвидност (гарантиране за платежоспособността на банката) и срочна възвращаемост (в срок да се ползва задължението). За своята дейност банката трябва да има печалба – брутна/лихва от активни банкови операции, комисионни от посреднически операции и дивиденди от инвестиционни банкови капитали) и чиста (получава се като от брутна се приспадат пасивните операции и вътрешните разходи на банката). От чистата банкова печалба се покриват нужните резерви, плащат се данъци и се разпределят дивиденди. Нормата на банковата печалба – отношение на чистата печалба към собствения капитал на банката.

22. Търсенето на пари се изразява в склонността на хората да държат определено количество при в себе си с цел осигуряване на необходимата платежоспособност. Кейнс има 4 основни форми: транзакция, за натрупване на активи, за предпазване, на спекулативно. Монетарен подход: равнището на реалния доход, равнището на цените на стоки и услуги, търсенето на пари за закупуване на активите, хармонизирането на текущите доходи и текущите разходи при новите форми на държане на пари в наличност – електронни карти. Между търсенето на пари и лихвения процент съществува обратна зависимост. Тя определя отрицателния наклон на кривата на паричното търсене (графика 1). Освен лихвения процент върху търсенето на пари влияние оказват и НБВП (графика 2) , скорост на паричното обръщение и цените на стоките и услугите. Влиянието на цените върху търсенето на пари е по – сложно. Нарастването на цените намалява покупателната способност на парите. В резултат на това парите се увеличават, лихвения процент се увеличава, това ограничава инвестиционната активност, съвкупните разходи намаляват, съвкупното търсене също намалява, но при по високо равнище на цените, ограничава се равнището на БВП. (графика 3)

23. Показателите посредством които се контролира и регулира състоянието и изменението в паричната маса се наричат парични агрегати. Известни са парични агрегати M0, M1, M2 които се считат за основни и агрегати те M3, M4 и т.н. които се считат за допълнителни. M0=пари в населението + всички налични пари в банките. M1=M0 + безсрочните влогове и депозитите в търговските банки, M2=M1 + срочните влогове в ТБ и валутните влогове в ТБ, M3=M2+дългосрочни влогове в ТБ.

Паричното предлагане обхваща количеството пари които банките отпускат в обръщение на паричния пазар. Поради голямото му значение то се контролира от централната банка чрез система от монетарни инструменти провеждане на парична политика може да е експанзивна, рестриктивна. По този начин се въздейства върху равнището на АД, БВП в/у икономическото развитие. Особено значение има въздействието на паричното предлагане върху съвкупното търсене и с това се оказва въздействието върху равновесното равнище на БВП. (графика 1 и 2). $DM = 1/R$ като DM показва максимално възможното (в пъти) увеличаване на началния депозит след като премине на банковата трансфера верига. Резервната норма намалява или увеличава силата на DM. Колкото е по – висока задължителната норма толкова е по малка силата на мультипликатора, както и обратното.

25. Макроиконом. равновесие е цялостно равновесие на икономиката което се постига чрез определени цели и съвкупно количество продукция. При него националното производство цените и заетостта се установяват в точка която установява балансирането м/у продуктите които производителя ще купуват. Силите на AS и AD взаимно се неутрализират и не оказват натиск за промяна (графика 1). Различават се следните видове макроиконом. равновесие – краткосрочно и дългосрочно, статично и динамично, единно и общо, частично и пълно. Съществуват три подхода за изучаване на макро равновесие – класически (равновесието се постига на равнището на потенциалния продукт, това означава пълна заетост на производствените фактори и оптимално функциониране на националната икономика), кейнсиански (икономиката функционира под потенциала т.е. макроравновесието се установява при РБВП<ПБВП, ресурсите се използват нерационално, налице е езаботитица) и монетарен(пропага се т.нар. монетарно правило – паричното предлагане трябва да се разшири ежегодно със темп близък до темпа на изменение на равнището на равнището на потенциалния продукт).

26. При разглеждането на макро равновесието класиците изхождат от няколко принципа: AS определя фактическото равнище на националното производство , AD влияе върху равнището на цените, приема се наличието на свободен пазар, цените на стоките и услугите са гъвкави, скоростта на паричното обръщение е неизменна. 1класически модел AS-AD – водят се спорове и дискусии относно формата и наклона на кривата на краткосрочното съвкупно предлагане. Тази дискусия определя два варианта на класическо макроравновесие – опростен (ASr ще е вертикална права линия защото противоречивото изменение дава възможност да се реализира предлаганото количество стоки и услуги. AD се влияе от паричното предлагане нейното изместване се определя от свиването или разширяването на паричната маса което рефлектира върху равнището на цените(графика 1)) и усложнен. 2класически модел – усложнен модел – кривата ASr има плавен положителен наклон, при своето изкачване тя се намира под, на и над потенциала на икономиката (графика 2).

30. Основното съдържание на икономическия растеж се изразява в динамиката на основните параметри на обществения производствен процес. Икономическия растеж включва: растеж на производствените ресурси, растеж на получените резултати, растеж на начините и технологичните възможности за преобразуване на ресурсите в резултати; чрез икономическия растеж могат да бъдат постигнати целите на едно по-справедливо разпределение на благата без да се стига до тежки социални конфликти; икономическия растеж осигурява средства за изпълнение на екологични проблеми; растежа стимулира социалния прогрес и развитието на личността. Върху икономическия растеж влияят четири фактора: конкретното равнище на производствените ресурси на една страна; международното разпределение на труда специализацията и кооперирането на производството; странични промени в икономиката. Типово икономически растеж според начина за постигане на ефективността: екстензивен, интензивен и деинтензивност. Според значението на К и L за увеличаване на ефективността на производството: автономен растеж, капиталоемък растеж или трудоемък растеж. Според техническата въоръженост: неутрално екстензивен, трудо екстензивен и капиталово екстензивен. Според изменението на К и L: неутрално интензивен, капиталointензивен и трудно интензивен.

33. Икономическия цикъл може да се определи като период от развитие на икономическата система, който обхваща времето между двете най – ниски или пък двете най високи равнища на РБВП. Видове цикли: Къси (3-4г свързани са със възстановяването на равновесието на потребителските пазари и управлението на запасите), средни цикли (7-11г. Те са известни още като бизнес цикли или цикъл на деловата активност. Те са свързани с изменението в производството и търсенето на оборудване.) и 47-60г. (всеки дълъг цикъл се състои от две фази – възходяща и низходяща вълна. Причините за това са свързани с кризи възникващи тогава когато старата структура на икономиката като цяло влиза в конфликт с изискванията на нови технологии.. Инерционността на икономическата система прави процеса неустойчиво бавен и мъчителен което води до нарушаването на нормалното функциониране на пазара и до зстой в производството. Условие за развитие на производството и потреблението става преодоляването на несъответствието м/у старите структури и новите технологии, което бележи началото на възходящата вълна).

34. (графика 1) За развитието в икономиката в рамките на даден бизнес цикъл се съди по няколко макроикономически показателя: размера на БВП, индекс на цените на едро и дребно, равнище на наличните доходи, брой заети в населението, равнище на безработица, количество на сключените договори за строителство на нови заводи, строителство на частни жилища. Основните 4 фази са: 1- Спад – криза или рецесия- влошават се условията за реализация на стоките, свързпроизводство на стоки и понижаване на стоковите цени, свиване на производството, засилване на централизацията и конкуренцията на К. 2- Застой или депресия- производството не се развива но неговия спад е стигнал най – ниската си точка, цените на стоките и услугите са преустановили своето спадане, търговията върви слабо, но въпреки това складовите запаси на фирмите постепенно намаляват, внедрява не ново оборудване, извършва се обновяване на основния капитал. Депресията подготвя условията на преминаване на следващата фаза на стопанския цикъл. 3- Оживление – експанзия- производството постепенно започва

да се развива, увеличава се предлагането на стоки и услуги, въведена е нова по производствена техника, печалбата на фирмите се покачва, масово се обновява основния капитал, търси се оборудване и суровини, търговията бързо се разширява.

4- подем – интензивно развитие на производството, предлагането на стоки и услуги изпреварва предлагането, цените на стоките и услугите растат заедно с тях расте и печалбите на фирмите, отпускат се изгодни кредити при отнositелно постоянен лихвен процент.

35. Съществуват две групи теории за обясняване на икономическите цикли: екзогенни и ендогенни.

Класически подход – икономическата система се саморегулира. За тях кризите са резултат от временното отклонение на пазарна система от нейното равновесно състояние. Класиците употребяват понятието равновесна осцилация – движение на икономиката – около нейния потенциал което е предизвикано от различията м/у AD и AS.

Марксистки подход- причини за кризите са противоречията м/у обществения характер на производството и частния начин на присвояване на благата. Това противоречие намира израз в несъответствието между производството и потреблението. Капиталистите се стремят към печалба и увеличаване на производството и продажбите на поникване разходите на труд. Това води до намалено потребление на стоки.

37. Трудопособно население заети + безработни = икон. активни институционализирани + нежел да работят = неработещи

Трудопособното население - разбива се всяко лице м/у 16-65г. без инвалидите. Иконом. активни – лица които имат работа или активно се стремят да получат. Институционализирани лица – учащи се, военизирани, пенсионирани по – рано от срока, степен на инвалидност, домакините. Нежелаещи да работят – хора които живеят от нетрудови доходи, занимаващи се с незаконен бизнес.

Безработица – безработни са хора които отхвърлят дадена работа като неподходяща за тях но през този период имат някаква заетост. Измерването на заетостта става в абсолютни и относителни величини. Абсолютните- да се вземат от статистиката данни за броя и заемните лица в икономиката. Относителни се разглежда в два подхода: норма на активното население и норма на заетост. Факторите които оказват влияние върху заетостта: състоянието на икономиката, структурните промени в производството, демографски промени, социална политика на държавата

38. В икономическата теория се оформят две противоречиви становища за безработицата: основава се на „голямата депресия“; отчита икономическите след края на втората световна война. Разграничаването м/у заети и безработни е условно защото състоянието м/у тях непрекъснато се мени, те са взаимосвързани величини. Излизането от заетостта и преминаването към безработица може да стане най – често в три случая: фирмата прекратява своята работа и се закрива, подари промени в търсенето на производство, съкращаване на производителната част от персонала или целия персонал. Различни причини работника сам да реши да напусне работното място и да се превърне в безработен. Безработно е лицето което отговаря на три условия – то е без работа, притежава необходимата способност за труд и активно търси работа.

39. Класически подход – в дълъг срок икономиката винаги е в пълна заетост. Търсенето и предлагането на труд – работната заплата. Ако има безработни при пълна заетост по причините са две или хората доброволно напускат работата като търсят по добра реализация и по добро заплащане или увеличаване на реалната работна заплата, която изпреварва равнището и.

Марксистки подход – безработицата е свързана със всеобщия закон за капиталовото натрупване – предприемачите се стремят на извлекат максимални печалби като увеличават натрупването на капитала. Частта вложена в капиталовото натрупване преимушествено расте, спрямо частта изразходвана за промени в капитала.

Неокласически подход – най – важното нещо е гъвкавостта на пазещане. Това означава че при висока безработица за да осигурява своето съществуване безработните се съгласяват да бъдат наети при по ниско заплащане.

Кейнсиански подход – причината за безработицата трябва да се търси в неефективното търсене. Липсата на търсене кара предприемачите да трансформират капитала в ликвидни активи а не в инвестиции, които да създават нови работни места.

Форми на безработица:

1- Фрикционна – тя е резултат от постоянните промени на трудовия пазар и естественото движение на кадрите, поради което се определя още и като текуща безработица.

2- Структурна – поражда се от постоянно преструктуриране на икономиката. Тя е налице когато има несъответствие м/у характера на подготовка, професионалната насоченост и квалификация на предлаганата работна сила и изисквания за работното място.

3- Циклична безработица – тогава когато съвкупното търсене на работната сила се понижават във всички отрасли, сфери и региони поради общия спад в икономиката

4-Доброволна – хората предпочитат да не работят отколкото да получават възнаграждение което не ги удовлетворява.

41. Инфлацията е многофакторен процес който се проявява като общо отношение на цените на стоките и услугите които намаляват покупателната способност на паричната единица, увеличаване издръжката на живота или води до преразпределение на доходите. Инфлацията е общо повишаване на цените и е относително трайно. Причините са следните – производствен фактор, паричен фактор и други фактори. Измерване на инфлацията $I = \frac{(P1-P0)}{P0} \cdot 100$.

При инфлацията реалния лихвен процент е по – малък от номиналния, от тук идва и обезценяването на спестяванията. Съществуват няколко вида инфлация: 1- Умерена – при нея цените нарастват 4-5% годишно

2- галопираща – тук нарастването на цените са двучифрени числа

3- хиперинфлация – тук икономиката изпада в тежко положение и темповете на нарастване на цените се увеличава до такава степен че стига четири пет цифрени числа.

44. класически подход – инфлацията е преплъване на каналите на паричното обръщение с излишни пари предизвиква тяхното обезценяване. Причини: държавата (тя допълва бюджетния дефицит и натрупва вътрешни и външни дългове) и наличието на пазарни несъвършенства – липса на информация за страните на търсенето и страните на предлагането.

Марксистки подход – нормата на печалба има тенденция към спадне подари увеличаване организационния състав на капитала. чрез инфлацията се осигурява по – високи печалби. Наред с това инфлацията намалява реалната работна заплата и изменя съотношението м/у постоянния и променливия капитал. Така става средство за преразпределение на доходите в полза на капитала. От увеличаването на цените следва че се използва за да намали нормата на печалбата.

Кейнс- той говори за инфлация на разходите и инфлация на търсенето.

43. Ефектите са свързани с изменение на потока сила на парите, изменение на реалните доходи на населението, преразпределение на доходите, изменение в реалния лихвен процент. При наличието на инфлация покупателната способност или реалната стойност на парите намалява т.е. за едно и също количество пари при инфлацията се купуват по малко стоки от колкото преди инфлацията. Реалната стойност на 1 лв е 0.83 стотинки т.е. това което се е купувало за 83 стотинки през базисната година може да се купи през текущата за 1 лв. Самото равнище на реалния доход може да се определи като отношение на номиналния доход към индекса на цените. Намаляването на покупателната способност не винаги води до намаляване н реалния доход това е валидно при фиксирани номинални доходи. Реалния доход ще намалее ако темпа на номиналния доход изостава от темпа на инфлацията. В този случай се извежда преразпределение на доходите. Същото явление се наблюдава в сделките м/у кредитори и заемополучатели. Поради обезценяването на парите заемополучателите получават кредити в „скъпи пари“, но поради инфлационната връзка на кредиторите „ефективни пари“.

44. Кривата на Филипс разглежда зависимостта м/у темпа на безработицата и темпа на прираста на номиналната работна заплата. По късно тази крива е видоизменена в зависимост м/у норма на безработицата и темпа на номиналната работна заплата и темпа на инфлацията е достатъчно основание за това (графика 1) Така е в кратък срок от време. Съотношението м/у безработни и инфлация може да е относително стабилно тогава когато темпа на инфлацията се запазва за дълъг срок. От тук следва че основния недостатък за краткосрочната крива на Филипс е че тя не намалява приложението когато инфлацията мени своята величина. Когато безработицата е естествен темп на инфлацията си остава на своето инертно равнище. Когато обаче безработицата се изменя под и над своята естествена норма се стига до изменение на краткосрочната крива а на тази основа се формира дългосрочната крива на Филипс (графика 2)

45. Стагфлация е стагнация (свиване на производството) + инфлация (покачване на цените). Теорията на икономиката не е дала още цялостна обосновка на това явление въпреки това съществуват два подхода: либерално класически (икономиката изпада в състояние на стагфлация когато при дадено AD поради причини рязко се съкращава производителността и кривата на AS е измества наляво и нагоре. Ако AS и AD се изместваха успоредно цените не биха се повишили и стагнацията на производството не би се придружила от инфлацията. Но колебанията на потребителите са далеч по малки от тези в производството, което прави инфлацията неизбежна. (графика 1) Когато всички тези процеси имат обратна посока производството излиза от стагнация и навлиза в оживление и подем, безработицата се стопява а инфлацията спада. Кривата на AS се измества надолу и нагоре, което означава по – голям БВП и по – ниски цени.) и Кейнсиански (съкращаване на AD което води до ограничаване на производителността но не и до понижение на цените. Те остават високи тъй като са изгубили своята еластичност на движението си намалява, но цените не падат. Това е т. нар. Кейнсиански ефект изтласкващ цените нагоре (графика2)).

50. В икономическата теория се водят спорове м/у неокласици и класици за необходимост от икономическата намеса на държавата. Неокласиците вярват в способността на пазарната икономика да се саморегулира и отреждат на държавата ролята на пасивен наблюдател. Кейнс смята че пазарното стопанство е неспособно да поддържа равновесно състояние, държавата трябва да се намеси достатъчно активно в икономическите процеси. Пазарната икономика съществува най слабо поради 4 пазарни дефекта: 1- Някои видове съвременни производства, фундаментални научни изследвания изискват капиталови вложения които надхвърлят рамките дори и на големите частни компании.

2-Наличието на чисто държавни доставени блага.

3- цикличното развитие на икономиката води до кризи, загуба на ресурси. Държавата предприема редица мерки за да притъпчи отрицателните последици от стопанския цикъл и да възстанови равновесието в икономиката.

4- с увеличаване машабите на производството нараства областността от замърсяване на околната среда и екологична катастрофа. Предприятията не са стимулирани за да правят разходи за това. Държавата най – добре разпределя и реализира екологични програми. Държавното регулиране не изземва функцията на пазара а само ги допълва в онези сфери на стопанския живот които пазара не е достатъчно ефективен регулатор.

51. Основните цели на държавното регулиране са поддържане на балансирано обществено производство, постигане на стабилен икономически растеж, поддържане на стабилни цени и ниска инфлация, осигуряване на висока заетост и социална сигурност, гарантиране на справедливостта разпределение на доходите. Целите могат да се променят в зависимост от характера и стратегическата насоченост на икономическото развитие за конкретния период. Целите са взаимосвързани и зависими от тяхното използване. В някои случаи м/у целите могат да възникнат конфликти. Държавното регулиране трябва да комплексна обвързаност м/у постановените цели за да бъде предпазена икономиката от неговите последици. Функциите на правителството се разглеждат като:

1- Функции с които правителството има за цел да поддържа и облекчава функциите на пазарната икономика.

2- Функции които усилват и модифицират действието на пазарната система. Форми на държавно регулиране: 1- преки – развитие на държавния сектор, чрез него държавата осигурява пряко внимание върху AD и AS върху доходите заетостта и безработицата; система на държавни покупки; административни разпоредения.

2- косвени- посредством различните видове политика; сключване на договори за дългосрочна икономика; икономическо планиране и прогнозиране. Инструментите са: монетарна политика, фискална политика, политика на доходите, държавни поръчки и покупки, норма на амортизация на основния капитал.

53. Централната банка по своята същност е държавна агенция която управлява функциите на националните парична кредитна система и контролира растежа на паричното предлагане. Според субектите ЦБ открити и закрити. В зависимост от властовите институции ЦБ биват зависими и независими. ЦБ изпълняват следните функции: контрол върху обема на паричното предлагане, поддържане на стабилни парични и капиталови пазари, кредитор от последната инстанция на ТБ, поддържане и усъвършенстване на разполагаеми механизми на националната икономика. ЦБ в своята дейност преследва 4 цели: пълно използване на производствените ресурси и пълна заетост, относителна стабилност на общото неценово равнище на стоки и услуги, осигуряване на неприкосновен икономически растеж, постигане на балансиран платежен баланс.

56. Изходната теза на монетаризма гласи че паричното предлагане е основен фактор, който определя БВП в кратък срок и цените в дълъг срок. Това се постига чрез въздействието на парите върху АД. Монетаристите твърдят че паричното предлагане е много по важен фактор от всички останали фактори взети заедно. Те вярват в безпозгрешното действие на пазарните сили и считат че държавата не бира да се намиска на пазарите по какъвто ида е било начин. Монетаристите изхождат от $M \cdot V = Q \cdot P$ и твърдят че ако V е относително стабилно ти промяната на паричния предел M ще определи изцяло равнището на HBP . Ако V е const то само паричното предлагане ще промени размера на пределия продукт.

Теза – монетаристите са за безусловното спазване на принципите на свършената конкуренция, държавната намеса в икономиката е неефективно заплашваща конкурентна сила, която действа деструктивно върху личната свобода.

Теза – Те са за осигуряване на ценова стабилност – стабилността на цените и липсата на инфлация са по – важни от наличието на безработица. Естествената норма на безработицата е резултат от действието на пазарните сили и е приемлива за здравословно състояние на трудовия пазар.

Извод: Увеличаването на M с темпа на r -равне на потребителския обем на производство следва и увеличаване на $FBVP$, което е на нивото на потребителите пред промени в AD , които се балансират от AS без да се изменя равнището на цените.

57. Фискалната политика е състояние на държавната хазна. В днешно време се разбира държавната политика по отношение на публичните разходи – данъците, бюджетния дефицит, излишък, вътрешен държавен дълг и др. Фискалната политика се смята за синоним на бюджетната политика. Тя има три основни функции: 1- алокативна- изразява се в ефективността и пестеливото натрупване на пазарните средства които са предназначени за използването на органичен кръг проекти, които държавата може да използва по – ефективно от частния сектор. 2- разпределителна – социално равенство и преразпределение на доходите посредством различни данъчни схеми. 3 – стабилизационна – изпълнява антициклически задачи главно под формата на фискална експанзия. Видове:

административна – върху контрола на разходите; бюджет на пълна заетост – формирането на приходи и разходи които ще имат като последица появата на пълна заетост; капиталов – обхваща различни проекти за публични дейности и спец. фин. което изискват те; програмен – класифицира разходите по различни направления, за които ще бъдат изхарчени средствата.

58. Целите са: постигане на икономически растеж, постигане на по – големи инвестиции, по – ниска безработица, по – стабилни цени, по – добра конкурентно способност на икономиката, по – добро външно търговско салдо, реструктуриране на БВП.

Инструменти: G – разходи които държавата прави за покриване на своите нужди на различни нива; T – целия спектър от данъци с които държавата облага физическите или юридическите лица; Tr – това е прехвърляне на ресурси в парична фирма от едни ФЛ(ЮЛ) на други, това са субсидии, социални помощи и др. бюджетен дефицит, бюджетен излишък, вътрешен държавен дълг. Видове – от гледна точка на времевия период (краткосрочна, средносрочна и дългосрочна), в зависимост от обекта на въздействието (политики които променят АД и такива които променят фискалното направление); според начина й на практическото осъществяване – дискреционна, недискреционна. Те са всички фиксирани инструменти които при рецесия увеличават АД, а при инфлация го намаляват. Такова действие имат T и Tr .

59. Под държавни разходи разбираме тези бюджетни разходи на които съответстват непосредствен насрещен стокос поток. Изключваме трансферните плащания, които имат само парично изражение и които се отнасят към потребителските разходи. Ако условието за равенство не е изпълнено и ако агрегатното търсене е по- голямо от агрегатното предлагане ($C+G+I>Y$) ще се повишат цените и ще изчезне стокосвото предлагане. Ако предлагането е по – голямо от търсенето ще се наблюдава увеличаване на запасите и намаляване на цените. Това ще принуди фирмите да съкращават обема на производството и икономиката ще изпадне в рецесия. (графика1).

60. Данъците са безвъзмездно изземване на доходи от икономическите субекти необходими за покриването на държавните нужди. От гледна точка на начина на определяне на данъчните съставка различаваме: пропорционална данъчна схема, прогресивна и регресивна данъчна схема. Според начина на изземването им от данъкоплатците: преки и косвени. Увеличаването на данъците намалява разполагаемия доход и съответно частното потребление и спестяването и обратно. Част от данъчните постъпления се връщат към доходите под формата на трансферни плащания. Когато от общата сума на данъците събрани от държавата се приспадат трансферните плащания се получават т. нар. нетни данъци. Ако нетния данък нараства разполагаемия доход намалява. независимо посоката която се движи БВП. Данъчен мултипликатор – той е обратен по действие, намаляването на данъците увеличава БВП, увеличаването им го намалява. Индиректния начин по който данъците влияят върху агрегатното търсене определя и по – малкия размер на данъчния мултипликатор. Трансферните плащания – тяхното действие върху разполагаемия доход е точно обратното на това на данъците. Мултипликатор на трансферните плащания е равен на данъчния мултипликатор и се изчислява по формулата $MTP = MPC/MPS$ единствената разлика е че MTP е положителен.

62. Бюджетния дефицит е сумата с която бюджетните разходи превишават бюджетните приходи. Ако разходите са по – малки от приходите говорим за бюджетен излишък. Ако приходите и разходите са еднакви бюджетът е балансиран. Цикличен дефицит – има за източник цикличното развитие на икономиката. Причината за възникването на бюджетния дефицит е дискреционна фискална политика. Този дефицит се нарича структурен. Има няколко основни начина за финансиране на бюджетните дефицити: външно

финансиране, вътрешно финансиране и допълнителна парична емисия. Начина на финансиране определя и кредитора на държавния дълг. Обикновено те са външни юридически или физически лица- граждани, банки, фирми, застрахователни и пенсионни фондове и др. Дефицитите могат да бъдат прак или опосредстван източник на инфлация.

63. Платежния баланс е стратегическо съпоставяне на всички едностранни и двустранни транзакции в международното движение на капитала стоки и услуги. Търговски баланс – той обхваща вноса и износа на стоки за определен период. Баланс на услуги – вноса и износа на услуги. Баланс на прехвърлянията той обхваща паричните и предметните преводи за чужбина. Баланс на доходите – сумиране на всички постъпления и на всички плащания във валута по търговския баланс. Баланс на капитални – баланс на краткосрочно/ дългосрочно движение на капитални и баланс на сумите с неизяснен произход. Баланс на златно валутните резерви – движението на резервите от монетарно злато от разполагаеми специални права на тираж и резервните позиции на МРБ. Неравновесията в платежния баланс са свързани с излишък и дефицит в същия. Видове дефицити – пасивен търговски баланс, пасивен баланс на услугите, пасивен баланс на прехвърлянията. Видове излишъци – активен търговски баланс, активен баланс на услугите и активен баланс на прехвърлянията. Последните от неравновесието в платежния баланс също са най-различни откъдето следва: оборотът на националната валута намалява, лихвения процент се увеличава, увеличава се безработицата, появяват се дефлационни процеси. При излишък в платежния баланс: лихвения процент намалява, повишава се заетостта, цените се повишават бързо при пълна заетост, възниква опасност от инфлационни процеси.

64. Автоматичния механизъм на уравнивоявяване има три разновидности: Уравнивоявяване посредством валутния курс: този подход се прилага най – често когато външно икономическите връзки на дадена страна се ограничават само върху вноса и износа на стоки които се плащат в брой. (графика 1). Автоматичното уравнивоявяване на платежния баланс чрез механизма на обменни курсове зависи от еластичността на търсене и предлагането на стоки. Уравнивоявяване посредством БНП – Съгласно него икономиката е поток от доходи които тече от бизнес сектора към домакинствата и обратно. При своето движение от потоците произтичат отливания и се правят вливания. Уравнивоявяване чрез монетарния механизъм. Той отчита преди всичко влиянието на неравновесията платежен баланс върху паричната маса, която от своя страна влияе върху равнището на цените, лихвения процент и паричния баланс на населението. ЦБ се основава на банковите резерви което създава допълнителна предпоставка за увеличаване на паричната маса. Базата на паричната маса се намалява с такава величина която е сумата от дефицита в платежния баланс. Върху уравнивоявяването на платежния баланс влияят равнището на цените лихвения процент и парите в населението. Механизъм за уравнивоявяване на лихвения процент се задвижва от промените в паричната маса защото те веднага се отразяват върху нейния размер. Когато паричната маса нараства предлагането на пари става по – голямо, а лихвения процент пада, и обратно.

66. Външната търговия включва от една страна износ на материални блага, услуги, интелектуална собственост, а от друга внос. Износът обхваща съвкупност от блага произведени в дадена страна но продавани за потребление в друга. Дели се на видим и невидим. Видимия обхваща износа на стоки които имат някаква материална форма, а невидимия който не притежава такава (услуги). Вносът включва съвкупност от материални блага, услуги които са създадени в

други държави, но се купуват и потребяват от хора в една страна. Външнотърговските сделки се отразяват в текущата сметка на платежния баланс която включва постъпленията и плащанията породени от видимия и невидим износ и внос. Типове тенденции при външната търговия: глобализация на външно търговските отношения, изпреварващи темпове на растеж на международната търговия, основните агенти на външната търговия се превръщат в транс национални корпорации, усложняват се обектите на международната търговия. Световното богатство е фиксирано и увеличението му в една страна може да стане само в ущърб на други. Теорема на Хекшер – Олин – обяснява причините з сравнителните производствени разходи M/U страните с относително изобилие или оскъдност на производствени фактори и относителна интензивност на тяхното използване. Тя е известна още като „теорема за изравняване на цените на производствените фактори“.

72. Днес под валута се разбира националната парична единица на дадена страна, която тя въвежда в определен вид международни икономически отношения. Националната валутна система е част от паричната система на дадена страна, която обслужва отношенията по международния търговски и платежен оборот и по поддържане на валутни резерви, необходими за нормалното функциониране на икономиката. Валутната система включва: валутна единица, валутен паритет, валутна конвертируемост, валутен курс, валутни пазари. Валутната единица е основен елемент на валутната система. Това са използваните пари за разплащане на валутните операции както в отделната страна така и M/U страните.

73. Валутния курс е равновесна точка между търсенето и предлагането на валута на валутния пазар. Валутния курс като цена на валутите има две величини: курс купува и курс продава, като разликата е че курс купува и курс продава се нарича марж или спред. Валутния курс като цена на валутите зависи от редица фактори. Тези фактори могат да са от краткосрочен или дългосрочен характер. Влиянието на икономическия растеж и на салдото по търговския баланс се изследва като се търсва от хипотетичната възможност. Съществува фактор който обуславя промените във валутния курс, е разликата M/U инфлация в страната и тази в останалите страни.

77. Важнo средство за решаването на вътрешните стопански проблеми на страните представлява участието им в международното разпределение на труда. Производство коопериране – по обхват то е по – ясно понятие от международното коопериране въобще, тъй като възможните сфери на коопериране са най – разнообразни – строителство, маркетинг, научни изследвания и пр. Най – общо формите на коопериране могат да се разделият на такива осъществявани на договорна основа M/U запазващи юридическата си самостоятелност фирми от различни страни от различни страни и коопериране чрез създаване на нови стопански единици. Смесени предприятия – са форма на производствено коопериране чрез съвместно участие посредством учредяване на нови стопански единици със статус на юридически лица. Трансфер на технологии – междудържавното преместване на научно технически постижения за взаимоделиеието и функционирането на факторите на производство. Основните канали на трансфера са преките инвестиции, износът на наукоуми изделия, търговия с патенти, международна техническа помощ.